

Το Ξηροκάμπι
Περίοδος Α΄ 1966-1977

Η ΦΑΡΙΣ
Περίοδος Β΄ 1979-1981
Περίοδος Γ΄ 1992-2001
Περίοδος Δ΄ 2002-

ΙΔΡΥΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΛΛΟΓΟ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΦΑΡΙΔΟΣ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΥΠΟ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΑΣΤΙΚΗ ΜΗ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΞΗΡΟΚΑΜΠΙΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΠΑΡΤΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ με το διακριτικό τίτλο «ΕΡΑΣΙΝΟΣ Α.ΜΗ.Κ.Ε.», που εδρεύει στο Ξηροκάμπι και εκπροσωπείται νόμιμα.

Συντακτική επιτροπή: Γεώργ. Θ. Καλκάνης, Θεόδ. Σ. Κατσουλάκος, Παναγ. Η. Κομνηνός, Ιωάννης Παν. Κονίδης

Επιμελητής έκδοσης: Θεόδ. Σ. Κατσουλάκος, Συρακουσών 101, Αθήνα, τηλ. 210 2515864

Όλα τα τεύχη / φύλλα έχουν αναρτηθεί ψηφιοποιημένα στους διαδικτυακούς τόπους:

<http://efaris.gr> και <http://micro-kosmos.uoa.gr> (→ η Φάρις)

Τα άρθρα προς δημοσίευση να αποστέλλονται στην ηλεκτρονική διεύθυνση:
dthkats@gmail.com

Περιεχόμενα :

Γεωργίου Θεοφ. Καλκάνη, Η προεπαναστατική περίοδος 1764-1785

στην περιοχή μας. Μια χειρόγραφη

αναφορά αξιωματούχου του Οσμανικού Κράτους3

Ιωάννη Π. Κονίδη, Φθινόπωρο 2019 7

Εκ της Φάριδος, Εκσυγχρονισμός και νέα ήθη 7

Χαρίλαου Ν. Σταρόγιαννη, Τα ξωκλήσια του Παλιοχωριού..... 8

Βασίλη Η. Χριστόπουλου, Από το αρχείο του παππού μου 10

Δημήτρη Θ. Κατσουλάκου, Το κοινοτικό πηγάδι στα Κατσουλαίικα 12

Παναγιώτη Δ. Χριστοφιλάκου, Η φούστα αλεξίπτωτο! 13

Ιωάννη Γ. Παρηγόρη, Η μουριά 14

Τάσου Δ. Βολτή, Από τις παραδόσεις του λαού μας. Η δεκαοχτούρα..... 15

Παναγιώτη Γ. Καμίση, Το μωρό της Ποταμιάς 16

Βιβή Ξ. Κωτσιοπούλου, Οι ENCARDIA στο Ξηροκάμπι 17

Εκ της Φάριδος, Μακροζωία 19

Παναγιώτη Χ. Στούμπου (†), Δύο μαρτυράνε, ένανε τότε κρεμάνε 19

Βιβής Ξ. Κωτσιοτοπούλου, Τα νέα μας..... 21

Εξώφυλλο: Η αυλόπορτα του σπιτιού της οικογένειας Κουμουστιώτη στο Ξηροκάμπι (φωτ. Ι. Γ. Π.)

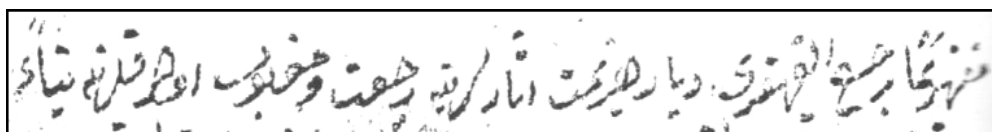
Γεωργίου Θεοφ. Καλκάνη

Η προεπαναστατική περίοδος 1764-1785 στην περιοχή μας – – Μια χειρόγραφη αναφορά αξιωματούχου του Οσμανικού Κράτους

Οι περισσότερες πληροφορίες για την καθημερινή ζωή και τις οικονομικές ή πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες, τις οποίες βίωναν οι κάτοικοι (και) της περιοχής μας κατά την προεπαναστατική περίοδο της οσμανικής (οθωμανικής) κατοχής του Μοριά, προέρχονται από χριστιανικές / ελληνικές πηγές. Ελάχιστοι είναι οι Τούρκοι χρονικογράφοι που έχουν αναφερθεί στην περιοχή μας για αυτήν την περίοδο και αυτοί δεν ασχολούνται κατά κανόνα με την κατάσταση των ραγιάδων, των Ελλήνων κατοίκων, αλλά εκφράζουν την επίσημη οσμανική ιστοριογραφία, δηλαδή απηχούν την κυρίαρχη ιδεολογία και άποψη. Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να έχουμε υπόψη μας περιγραφές και απόψεις που προέρχονται και από την άλλη πλευρά.

Ενδιαφέρονσα, γι' αυτό, είναι η αναφορά προς τον Σουλτάνο (το 1785) του Τούρκου αξιωματούχου Σουλεϊμάν Πενάχ Εφέντη του Μωραϊτή που είχε γεννηθεί στον Μοριά, αλλά έζησε και υπηρέτησε στην Κωνσταντινούπολη και σε άλλα διοικητικά κέντρα του αυτοκρατορικού διβανιού. Αυτός είναι και ο λόγος που, αν και αναφέρεται ως Μωραϊτης, φέρει επίσης τον χαρακτηρισμό «πενάχ» που σημαίνει πρόσφυγας.

Το χειρόγραφο του που καλύπτει 112 φύλλα έχει τίτλο «Προεπαναστατική Ελλάδα και Οσμανικό Κράτος» και έχει μεταφραστεί στα ελληνικά και δημοσιευτεί στο ομώνυμο βιβλίο του Νεοκλή Σαρρή. Η αναπαραγωγή και ο σχολιασμός του, έστω και για την περιοχή μας μόνο, γίνεται με την ελπίδα της συμπλήρωσης της βιβλιογραφίας της με ένα αιτιολογημένο προμήνυμα του επικείμενου ξεσηκωμού και προανάκρουσμα μιας επανάστασης. Μάταια όμως ο πιστός αξιωματούχος προειδοποιούσε με την αναφορά του ότι οι δομές του οσμανικού κράτους γκρεμίζονται, αυξάνεται η κακοδιοίκηση και η «τυράγνια» (!) των υπόδουλων και μοιραία «οι χώρες φεύγουν από τα χέρια μας...»

Η πρώτη σειρά του χειρογράφου του Σουλεϊμάν Πενάχ Εφέντη

Η αναφορά του Σουλεϊμάν Πενάχ Εφέντη, χωρίς να αποκλίνει ουσιωδώς από την επίσημη κυρίαρχη άποψη, αφού ο ίδιος είναι ένας οσμανός γραφειοκράτης, ξεφεύγει από το ασφυκτικό πλαίσιο της αυστηρής καθηκοντολογίας όσο του είναι δυνατό. Αποδίδει, κυρίως, την τελική επικράτηση των αδύναμων και καταφρονημένων μη μουσουλμάνων Ρωμιών επί των κυρίαρχων Οσμανών / Τούρκων στις ασφυκτικές πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές πρακτικές που επέβαλαν οι τελευταίοι στους υποτελείς τους. Αυτές οι πρακτικές, υποστηρίζει ο Σουλεϊμάν, έφεραν σε απόγνωση και προκάλεσαν την εξέγερση των χριστιανών υπηκόων της Υψηλής Πύλης στον Μοριά.

Αντίθετα, η υπερτροφική υπεροψία της επίσημης κρατικής άποψης αποδίδει την ελληνική επανάσταση στην ατελέσφορη αντιμετώπισή της από μέρους του οσμανικού κράτους και στην «αβελτηρία» των κυβερνητικών διοικητικών παραγόντων που

προέρχονται από διαφορετικά έθνη. Αυτή η άποψη, μάλιστα, καταλήγει σε απλοϊκούς αφορισμούς ή και στην αναγόρευση του οσμανικού/τουρκικού δεσποτισμού σε ιδανικό πολίτευμα που εξασφαλίζει την αρμονική και ειρηνική διαβίωση πολλών εθνοτήτων!

Ο Σουλεϊμάν Πενάχ Εφέντης, αφού καταγράψει όλα όσα διαδραματίστηκαν στον Μοριά προεπαναστατικά, από το 1769 (Μετά τα καταστροφικά Ορλωφικά) έως το 1785, διεκτραγωδεί στη μαρτυρία του την τραγική κατάσταση και απόγνωση στην οποία είχαν περιέλθει οι «φτωχοί ραγιάδες», υφιστάμενοι τα πάνδεινα από τους τυπικούς διοικητικούς, δικαστικούς και στρατιωτικούς άρχοντες. Αναφέρεται, βέβαια, στην αντίδραση των Τούρκων στη «μικρή» επανάσταση του Μοριά (που τελικά περιορίστηκε στη Μάνη, την Καλαμάτα και τα Καλάβρυτα) κατά τα Ορλωφικά. Παράλληλα, προτάσσει ως αιτία την πάντοτε υφιστάμενη διάκριση μεταξύ μουσουλμάνων και μη μουσουλμάνων: αποκλεισμός των τελευταίων από την στρατιωτική γραφειοκρατία, μεροληπτική εις βάρος τους απόδοση του δικαίου, έξαρση της φορολόγησής τους, μείωση του δικαιώματός τους στην κατοχή εδαφών (...)

Όπως ο ίδιος αναφέρει χαρακτηριστικά, ο χριστιανός ραγιάς «εκτός από τη φοροδοσία δεν έχει άλλη συναλλαγή με τους φορείς της κρατικής εξουσίας». Ακόμη και η προσφυγή στα μουσουλμανικά ιεροδικεία συνεπαγόταν μεγάλη οικονομική επιβάρυνση και ταλαιπωρία, γι' αυτό και η χριστιανική εκκλησία συνιστούσε στους χριστιανούς να μην καταφεύγουν σε «έξωθεν κριτάς» αλλά να επιλύουν τις διαφορές τους στο πλαίσιο της κοινότητας στην οποία ανήκουν. Ο Σουλεϊμάν μάλιστα, για να δικαιολογήσει την απόγνωση των ραγιάδων, προσθέτει ότι αυτοί «βγαίνοντας κάθε μέρα από το σπίτι τους δεν γνωρίζουν σε ποιον να πρωτοδώσουν άσπρα (χρήματα)...» Η αναφορά του Σουλεϊμάν για την κατάσταση των χριστιανών ραγιάδων εκείνη την εποχή συνιστά μια εξαιρετικά αξιόπιστη μαρτυρία, αφού προέρχεται από Τούρκο αξιωματούχο.

Ειδικότερα για την ευρύτερη περιοχή μας, τη νοτιο-ανατολική άκρη του Μοριά που από τα Βαρδουνοχώρια έως τη Μάνη περιλαμβάνει «οδγόντα με εκατό χωριά και κατά υπολογισμούς είκοσι χιλιάδες απίστους» σημειώνει ότι από την κατάκτηση του Μοριά μέχρι σήμερα «δεν έχει επιβληθεί τάξη» στην περιοχή.

Καταγράφει «την άλωση και τη σκληρή τιμωρία των κατοίκων της κωμόπολης του Μυστρά», το 1770, όταν οι Τούρκοι ανακατέλαβαν τον Μυστρά μετά την πρόσκαιρη κατάληψή του από τη Σπαρτιατική Λεγεώνα των Μανιατών.

Καταγράφει ακόμη την μεγάλη επιχείρηση, που ξεκίνησε το 1770 (μετά τα Ορλωφικά) και συνεχίστηκε έως το 1779, για την κατάληψη της όλης περιοχής. Αναφέρει ότι «με τη θεία βούληση και την αυτοκρατορική θεία ευδοκία!», αφού καθαρίστηκε το σύνολο του Μοριά από το «ρύπος»! των απίστων αποφασίστηκε επίθεση εναντίων της περιοχής.

Η επιχείρηση, υπό τη διοίκηση του καπ(ε)τάνπασα του οθωμανικού στόλου, Χασάν πασά, έγινε με τη συνδρομή και αναρίθμητων Αρβανιτών που κλήθηκαν από τα προγονικά εδάφη τους και αποτέλεσαν ένα πρόσθετο καταπιεστικό όργανο για πολλά χρόνια. Στόχος τους ήταν η ολοκληρωτική κατοχή της και το «ξερίζωμα» των απίστων από την περιοχή. Αρχηγοί τους ήταν ο Χατζή μπέης, ο «αρχιθυρωρός» Ισμαήλ αγά (από την Καλαμάτα) και ο Αλή αγάς (από τον Μυστρά).

Χωρίς πολλές λεπτομέρειες αναφέρει ότι καταστράφηκαν μερικά χωριά και πύργοι στις παρυφές της περιοχής και «πιέστηκαν τα γύρω της». Όμως, ο Σουλεϊμάν ομολογεί ότι (και) αυτή η στρατιωτική επιχείρηση απέτυχε.

Συμπληρώνουμε από άλλες πηγές ότι, τότε, πολλά από τα χωριά (η Κουρτσούνα, η Άρνα, οι Γοράνοι, η Πολοβίτσα, το Παλαιοχώρι, η Ποταμιά) κάηκαν ή εγκαταλείφθηκαν και έμειναν έρημα, μετά από διώξεις, σφαγές και πιέσεις για εξισλαμισμούς των κατοίκων τους. Ακόμη καταστράφηκε το μοναστήρι της Γόλας. Πολλοί κατέφυγαν σε ορεινότερες περιοχές και πύκνωσαν τις ομάδες των Κλεφτών.

Χαρακτηριστικά της περιόδου είναι και τα πρόσωπα που, φαίνονται στις παραπάνω εικόνες. Όλα σχετίζονται με την περιοχή μας. Επίσης, είναι χαρακτηριστικά και της πολυεθνικής σύνθεσης της στρατιωτικής και διοικητικής γραφειοκρατίας του οσμανικού κράτους.

Στην πρώτη εικόνα, αριστερά, εικονίζεται ο Αλγερινός (γεννημένος στον Καύκασο) καπ(ε)τάνπασας του οσμανικού ναυτικού Χασάν πασάς που είχε την ευθύνη της στρατιωτικής επιχείρησης (το 1770) στην περιοχή μας μετά τα Ορλωφικά και (αργότερα, το 1774) άλλης στρατιωτικής επιχείρησης των Τούρκων για την εξόντωση των Αρβανιτών. Στο κάτω αριστερό άκρο της εικόνας φαίνεται και το εξημερωμένο λιοντάρι που ο ναύαρχος περιέφερε παντού. Στη δεύτερη εικόνα, στο μέσο, εικονίζεται Αρβανίτης μπουλουκτσής από τους δεκάδες χιλιάδες που μίσθωσε και έφερε τότε από την Αρβανιτιά ο Σουλτάνος για να τιμωρήσει τους εξεγερμένους ραγιάδες κατά τα Ορλωφικά. Όμως, οι Αρβανίτες θα καταστούν μάστιγα για όλους, Ρωμιούς και Τούρκους, αγνοώντας ακόμη και τις εντολές του Σουλτάνου που θα διατάζει τελικά την εξόντωσή τους. Ο εικονιζόμενος Αρβανίτης έχει δίπλα του τον οπλισμό του και καπνίζει το συνηθισμένο σε αυτούς μακρύ τσιμπούκι. Στην τρίτη εικόνα, δεξιά, εικονίζεται ο ρωμός Εμμανουήλ Περσιανός, διερμηνέας του γιου του Σουλεϊμάν Πενάχ Εφέντη του Μωραΐτη, όταν αυτός ορίστηκε πρώτος οσμάνος πρεσβευτής της Υψηλής Πύλης στο Λονδίνο (1796).

Άλλες, διαφορετικές πηγές μάς πληροφορούν ότι κατά τη «μικρή» επανάσταση του 1769 και 1770 οι Αρβανίτες μισθοφόροι «κατέσφαξαν χριστιανούς ανευθύνους» και προσθέτουν στα ερημωθέντα χωριά της ευρύτερης περιοχής μας και άλλα (Λεβέτζοβα, Δαφνί, Τάραφα, Βίγλα, Λιαντίνα, Σκλαβοχώρι ...)

Παραθέτουμε μερικές μαρτυρίες για συγκεκριμένα θύματα και καταναγκασμούς των κατοίκων να εγκαταλείψουν τα χωριά τους. Το 1775, ο Ζενέλαγας, επικεφαλής αρβανιτών μισθοφόρων που λεηλατούσαν την περιοχή, απαίτησε από τους κατοίκους του Παλιοχωρίου να καταβάλλουν 300 γρόσια ως αμοιβή για την υποτιθέμενη προστασία (αρματολιάτικο) που τους παρείχαν οι άνδρες του. Επειδή οι κάτοικοι αδυνατούσαν να καταβάλουν αυτό το ποσό, ο Ζενέλαγας «θυμωθείς», κρέμασε στο λαιμό του προεστού του χωριού Ιωάννη Βίγα την καμπάνα της εκκλησίας και «κάνοντάς του δεινά κολαστήρια τον αποκεφάλισε, γιατί αρνιόταν να πουλήσει το χωριό του». Οι Παλιοχωρίτες το εγκατέλειψαν, αφήνοντάς το «παντί έρημον». Σε ανάλογη μαρτυρία οι κάτοικοι της Κουρτζούνας καταγράφουν σε αναφορά τους ότι «διεσκορπίστημεν ως πρόβατα εκ λύκων». *

Ο Σουλεϊμάν Πενάχ Εφέντης αποδίδει την αποτυχία του οσμανικού κράτους στην κατάληψη της όλης περιοχής (και της Μάνης) στην έλλειψη «υδροφόρων»! και την έλλειψη караβιών για βοήθεια από την πλευρά της θάλασσας, αλλά και τον «λίγο στρατό». Ο ίδιος, ο οποίος δεν παύει να είναι ένας πιστός γραφειοκράτης του διβανίου και ειδικός στα δημοσιονομικά, παρατηρεί επίσης ότι οι κάτοικοι της περιοχής «δεν δίνουν ούτε ένα άσπρο στον κρατικό θησαυρό». Αυτό προφανώς συμβαίνει και μετά την «αναγνώριση επικυριαρχίας» των Τούρκων στην περιοχή της Μάνης το 1776, τον διορισμό μπέη και την υποχρέωση καταβολής 16.000 γροσίων κατ' έτος. Αυτά φαίνεται ότι δεν καταβλήθηκαν ποτέ.

Για τη λύση του προβλήματος της τάξης και της φορολογίας ο Σουλεϊμάν προτείνει να «διαταχτεί υψηλή εντολή για να χτιστεί ένα κάστρο σε κατάλληλη τοποθεσία κοντά στη θάλασσα». Εκεί, «μέσα σε αυτό, να τοποθετηθεί στρατός», τα έξοδα του οποίου θα καλύπτονται από τη φορολογία του εμπορίου μεταξύ «Φραγκιάς και Άσπρης Θάλασσας» αλλά και τα προϊόντα της περιοχής. Υποστηρίζει ότι «τα χωριά και ο ελαιώνας της περιοχής είναι άφθονα. Τα μετάξια της γίνονται σαν έρθει ο καιρός τους. Έχει έσοδα ...»

Είναι φανερό ότι ο Σουλεϊμάν Πενάχ Εφέντης ο Μωραΐτης προσπαθεί να αποτρέψει το μέλλον που έρχεται, αλλά δεν θα αποφύγει την πτώση του Μοριά. Η πτώση του ξεκίνησε ακριβώς με την πτώση του φραγμού των χωριών / πύργων της Βαρδούνιας λίγα χρόνια μετά, τον Μάρτη 1821, όταν οι πύργοι εγκαταλείφθηκαν από τους τουρκομπαρδουνιώτες φύλακές τους που είχαν ακριβώς οριστεί από τους Τούρκους για να οριοθετούν και να απομονώνουν την περιοχή.

* Οι πρόσθετες –πέραν της αναφοράς του Πενάχ Εφέντη– πληροφορίες και μαρτυρίες προέρχονται από το βιβλίο «Η Κουμουστά της Λακεδαίμονος» των Θεοδ. Κατσουλάκου και Παν. Στούμπου, το άρθρο «Γαιοκτησία και Φορολογία στην Επαρχία Μυστρά επί Τουρκοκρατίας» στο περιοδικό *Λακωνικά Σπουδαί* (τ. ΙΓ) του Αθαν. Φωτόπουλου και το βιβλίο «Μελέτες Ιστορίας του Πελοποννησιακού χώρου» του Γεωργ. Νικολάου.

Ιωάννη Π. Κονίδη
Φθινόπωρο 2019

28 του Οκτώβρη σήμερα και είναι καλοκαίρι με θερμοκρασία που ξεπερνά τους 30° C. Έτσι κύλησαν οι δύο πρώτοι μήνες του φθινοπώρου, που μόνο φθινόπωρο δεν ήταν. Με θερμοκρασίες, που υψηλές για την εποχή, ο Σεπτέμβριος και ο Οκτώβρης έδωσαν την εντύπωση ενός παρατεταμένου Αυγούστου με 91 ημέρες.

Η Ε.Μ.Υ προβλέπει βροχές για το τελευταίο διήμερο. Ας ευχηθούμε να επαληθευτεί. Θα είναι θείο δώρο για όλα τα πλάσματα, μα περισσότερο για τους γεωργούς και κτηνοτρόφους που τις περιμένουν με μεγάλη ανυπομονησία.

Η συλλογή του ελαιοκάρπου άρχισε και το πρώτο αγουρέλαιο, άριστης ποιότητας, ταξιδεύει ήδη για τις ξένες αγορές. Η παραγωγή λαδιού και βρώσιμης ελιάς αναμένεται ικανοποιητική αν και η έλλειψη βροχοπτώσεων θα έχει τις επιπτώσεις της.

Μέρη τώρα κατέφτασαν από τα βόρεια, παρακινημένα από το ένστικτο, όλα τα αποδημητικά πουλιά προσδοκώντας να βρουν ένα φιλόξενο περιβάλλον, μα βρέθηκαν στις πιο αντίξοες συνθήκες των τελευταίων χρόνων.

Τσίγλες και κοκκινολαίμηδες, αφού τρύγησαν και την τελευταία ρόγα των αμπελιών, ρίχτηκαν στους κουμαρόλογγους. Ευτυχώς κουμαριές, σχίνα, μυρτιές και αγριελιές είναι κατάφορτες, μα χρειάζεται όμως βροχή για να μαλακώσουν τους καρπούς τους. Το έδαφος ξηρό, ακατάλληλο για παραγωγή σκουληκιών, που αποτελούν την κύρια τροφή της τσίγλας και της μπεκάτσας. Η ακροποταμιά του Ευρώτα αποτελεί ίσως το μοναδικό κατάλληλο βιότοπο των ταλαιπωρημένων αυτών πουλιών.

Τα μηνύματα πάντως που καταφτάνουν από παντού είναι πως φέτος θα έχουμε μια πλούσια χρονιά σε τσίγλες προς τέρψη των κυνηγών και κυρίως των αγγιστρολόγων, που ήδη ετοιμάζουν τα καλάθια τους.

Εκ της Φάριδος
Εκσυγχρονισμός και νέα ήθη

Δεκέμβρης μήνας. Λαδιά πολλή φέτος. Ο καιρός καλός. Οι περισσότεροι είναι καθημερινώς στα χωράφια για να μαζέψουν ελιές. Βασικό εισόδημα στην περιοχή. Ιδίως μετά την αποτυχία της προηγούμενης χρονιάς. Η πλατεία του Ξηροκαμπίου κατά τη διάρκεια της ημέρας με πολύ λίγο κόσμο. Τα καφενεία, αν και σχεδόν άδεια, έχουν αρκετή δουλειά. Καφέδες ψήνονται και μεταφέρονται από τους ιδιοκτήτες των μαγαζιών στα χωράφια. Ένα μικρό διάλειμμα για καφέ είναι αναγκαίο, αναζωογονητικό για τους εργάτες. Ολιγόλεπτη ξεκούραση με διπλό ελληνικό καφέ κάτω από την υπεραιωνόβια αθηνολιά. Εσπρέσο δίπλα στην κατά πολύ μικρότερη σε ηλικία ψιλολιά. Καπουτσίνο και λανάρα μαζί! Νέα ήθη στην ελαιοκαλλιέργεια στην περιοχή μας.

Χαριλάου Ν. Σταρόγιαννη

Τα ξωκλήσια του Παλιοχωριού

Στο Παλιοχώρι μαζί με την εκκλησία του Αγίου Νικολάου υπάρχουν και άλλα έντεκα εκκλησιάκια, όπως τα αποκαλεί ο λαός λόγω του ότι είναι μικρά. Όχι μόνο στο Παλιοχώρι αλλά και στην ευρύτερη περιοχή βλέπει κάποιος παρόμοια ξωκλήσια, με τη διαφορά όμως ότι τα παλιοχωρίτικα είναι πολύ παλιά. Πριν όμως γίνουν σαν ξωκλήσια ερημωμένα, που λέει κάποιο τραγούδι, ήταν σπουδαίοι αγιογραφημένοι βυζαντινοί ναΐσκοι.

Λίγο μετά το μέσον της διαδρομής από τα Καμίνια προς το Παλιοχώρι συναντάμε πρώτα το ξωκλήσι του Αγίου Αθανασίου. Έχει κτιστεί πιθανόν στο τέλος της βυζαντινής περιόδου και είναι παρόμοιο με το εκκλησάκι του Αγίου Νίκωνα βόρεια του νεκροταφείου του Ξηροκαμπίου. Είναι κτισμένο με απλή επεξεργασμένη πέτρα και πλήθος κεράμιων σε υψηλότερα σημεία με διάφορα σχέδια. Εσωτερικά ήταν αγιογραφημένο. Το 1956-57 με χρήματα των παιδιών του Ευστρατίου Ρηγάκου από τον Καναδά το εκκλησάκι αποπερατώθηκε και οι τοιχογραφίες του καλύφθηκαν με ασβεστοκονίαμα. Ο ιερέας της εποχής εκείνης Δημήτριος Λιντζέρης το πρωτολειτούργησε στις 2 Μαΐου, όπου και η ανακομιδή των λειψάνων του Αγίου. Οι Παλιοχωρίτες την ημέρα εκείνη από χαρά και συγκίνηση, αφού εκπληρώθηκε μια διαρκής επιθυμία τους, απόλαυσαν το υπόλοιπο της ημέρας με βραστή προβατίνα και χορό κάτω από τα πανύψηλα και δροσερά πλατάνια.

Δεύτερο εκκλησάκι ακριβώς κάτωθεν του χωριού είναι ο Αϊ Γιαννάκης, μονοκάμαρο βυζαντινό με τοιχογραφίες. Επισκευάστηκε το έτος 1961-62. Εορτάζεται στις 24 Ιουνίου, όπου είναι το Γενέθλιον του Προδρόμου.

Ανατολικότερα του Αϊ Γιαννάκη στην τοπωνυμία Βέργολη, τρίτο και τέταρτο, είναι τα ξωκλήσια του Αγίου Ευθυμίου και του Αγίου Ελευθερίου. Είχαν διασωθεί τα βορεινά τοιχία και μέρος του ιερού τους. Επισκευάστηκαν την τελευταία δεκαπενταετία. Στον Άγιο Ευθύμιο μπορεί να δει κανείς στη νότια πλευρά μεγάλων διαστάσεων επεξεργασμένους πωρόλιθους της περιοχής. Αυτό παραπέμπει σε κατασκευαστική πρακτική βυζαντινών χρόνων. Στον δε Άγιο Ελευθέριο οι τεράστιοι αυτοί πωρόλιθοι είναι διάσπαρτοι στις αναβαθμίδες και το λαγκάδι της περιοχής.

Πέμπτο κατά σειρά είναι το ξωκλήσι του Αϊ Γιώργη πάνω στην κορυφή ενός γραφικού λόφου με θέα και στα τέσσερα σημεία του ορίζοντα. Λέγεται δε ότι εκτίσθη πρώτα ως παρατηρητήριο και αργότερα μετετράπη σε εκκλησάκι.

Έκτο είναι το εκκλησάκι της Παναΐτσας πάνω από το χωριό. Το μόνο που είχε διασωθεί, από ό,τι ενθυμούμαι, ήταν η βορεινή πλευρά του και μια τετράγωνη μαρμαρόπλακα 0,50x0,50 μεγάλου πάχους και βάρους, με σκαλιστή γραμμή πλαίσιο και γράμματα ή σχέδια. Όταν δε έκτισαν στο σημείο αυτό εικονοστάσι, την έβαλαν σαν βάση (θεμέλιο).

Έβδομο είναι το ξωκλήσι του Αϊ Δημήτρη νότια και απέναντι του χωριού. Επισκευάστηκε πριν από έξι-επτά χρόνια. Με ωραία θέα ανατολικά και βόρεια και σε προσβάσιμη περιοχή με αποτέλεσμα να συρρέει αρκετός κόσμος. Εορτάζεται μια εβδομάδα μετά την εορτή του αγίου.

Ογδοο είναι το εκκλησάκι του Προφήτη Ηλία, όπου και το κοιμητήριο του χωριού. Πολύ παλαιό ναΐδριο. Γύρω στο 1900 κατέρρευσε και εκτίσθη εκ νέου. Η Σταυρούλα Μπιταξή, που γεννήθηκε το έτος 1888, είχε αναφέρει ότι στη μνήμη του

προφήτη (20 Ιουλίου) στην παλαιά εκκλησία ακολουθούσε χορός και γλέντι όλη την ημέρα. Μάλιστα δε από την Τραπεζοντή έφερναν πεπόνια και καρπούζια για να πουληθούν τη γιορτινή αυτή ημέρα.

Ένατο ερημοκλήσι είναι του Αγίου Νικολάου στην περιοχή Λακούλια και Λεβερδίνα. Το εκκλησάκι αυτό το έχτισαν οι Παλιοχωρίτες, όταν εκδιώχθηκαν από το χωριό τους και ανέβηκαν πολύ ψηλότερα στο βουνό σε ανάμνηση της εκκλησίας του χωριού τους και μάλλον τότε ονόμασαν το χωριό που άφησαν Παλιοχώρι. Σήμερα δεν γνωρίζουμε ποιο ήταν το πρώτο όνομά του.

Δέκατο είναι το ερημοκλήσι των Αγίων Αποστόλων στη βορεινή πλευρά του Μύτικα. Είναι το πιο μακρινό, πραγματικό ερημοκλήσι. Η Αικατερίνη Σταρόγιαννη, το γένος Αποστολάκου, που απεβίωσε πρόσφατα σε ηλικία 106 ετών (φαινόμενο μακροζωίας), μου είχε αναφέρει ότι από ηλικίας πέντε ετών ακολουθούσε τον πατέρα της και τη μητέρα της στον Μύτικα, βόσκοντας ένα μεγάλο κοπάδι γίδια που είχε η οικογένειά της, και βρέθηκε πολλές φορές στο ερημοκλήσι των Αγίων Αποστόλων. Σε ερώτησή μου τι θυμάται από αυτό μου είπε ότι υπήρχε μία εικόνα των Αγίων πέτρινη (μάλλον από μάρμαρο θα ήταν, όπως είναι και η εικόνα του Προφήτη Ηλία στην κορυφή του Ταϊγέτου), η οποία μετά από χρόνια εχάθη και κανείς δεν γνωρίζει τι απέγινε.

Εντέκατο είναι το ερημοκλήσι των Αγίων Θεοδώρων στη νοτιοδυτική πλευρά του Μύτικα σε ιδιοκτησία κληρονόμων του Παναγιώτη Η. Αποστολάκου.

Δωδέκατο είναι η εκκλησία του Αγίου Νικολάου στο κέντρο του χωριού. Τη μορφή που έχει σήμερα την πήρε λίγο μετά το έτος 1900. Παλαιότερα υπήρχε μικρότερος ναός. Η Αφρόδω Κάτσου, που γεννήθηκε το έτος 1895, μου ανέφερε ότι, όταν μεγάλωσαν την εκκλησία, μίκρυνε το προαύλιο της. Αργότερα, όταν ήταν κοριτσόπουλο 14-15 ετών, έκτισαν έναν αρκετά μεγάλο σε μήκος μαντρότοιχοι για να αυξηθεί ο χώρος της αυλής και η ίδια κουβαλούσε καθημερινά πέτρες στους μάλιστα.

Το γεγονός ότι εκτίσθησαν τόσα πολλά παλαιά εκκλησάκια με τοιχογραφίες δείχνει ότι όχι μόνο την πίστη των κατοίκων της περιοχής εκείνης, αλλά μαρτυρεί και κάποια σχετική ευημερία.

Από το αρχείο του παππού μου

Δημοσιεύουμε μια νέα σελίδα από το Αρχείο του Βασιλείου Χρίστου (Χριστόπουλου) με στοιχεία σημαντικά για την οικονομική και κοινωνική ζωή της περιοχής λήγοντος του 19^{ου} αι. Ο Β.Χριστόπουλος γεννήθηκε στην Κορυτσά Β. Ηπείρου (1863). Ήλθε στο Ξηροκάμπι σε μικρή ηλικία. Όταν μεγάλωσε ασχολήθηκε με την υλοτομία. Ο ίδιος είχε στήσει νεροπρίονο στις Μαρίτσες (περιοχή Πενταυλών) του Ταυγέτου. Στάθηκε τυχερός και σώθηκε από την κατακύληση τεράστιας χιονοστιβάδας που κάλυψε το νεροπρίονο και τις καλύβες των υλοτόμων. Ήταν άγνωστο μέχρι σήμερα πότε συνέβη το πρωτοφανές για την περιοχή μας γεγονός που στοίχισε τη ζωή τόσων ανθρώπων. Από καταγραφή στη σελίδα που παραθέτουμε αποδεικνύεται ότι τούτο έλαβε χώρα το 1890.

Αξιοσημείωτο είναι ότι ο Β. Χρίστου δεν κάμφθηκε. Τον Αύγουστο του 1890 εγκατέστησε στους Πενταυλούς άλλο νεροπρίονο. Αυτό αποδεικνύεται από συμφωνητικό του ίδιου με τον ηγούμενο της Γόλας Καλλίνικο. Το έγγραφο που παραθέτω περιέχει και άλλα στοιχεία χρήσιμα σε μας για να γνωρίσουμε τη ζωή των ανθρώπων της εποχής εκείνης.

1880. Όσα χρήματα έχω δώσει εις τον πατέρα μου από αρχή της Νοεμβρίου 18 εργασίας μου από παιδιόθεν. Έλθομεν εις Καστανιά εις τον θεϊόν μας Μιχαήλ Δήμου Καστορείου.

1881. Επήγα εις το σκολείον Καστανιάς, τα δε έξοδα κατέβαλεν ο θεϊός μου Μιχαήλ.

1882. Εργάσθην εις υδροπρίονη Καστανιά Δήμου Καστορείου δρχ. 100

1883. Εργάσθην εις υδροπρίονη Βατσίνα με μισθόν κατ' έτος δρχ. 150

1884. Εργάσθην εις υδροπρίονη Θεοχάρους Κωνσταντίνου δρχ. 150

1885. Εργάσθην εις τον ίδιον δρχ. 200

1886. Εργάσθην εις τον ίδιονδρχ. 200

1887 προς το 1886 εις Αγίους Αναργύρους προς 40 το μήνα δρχ. 400

1889. Εργάσθην εις Βασιλικήν συνέταιρος επήρα δρχ. 600
δρχ 1800

1890. Εργάσθην εις Πενταυλούς όπου εκαταστράφην
ένεκεν θεομηνίας και μου εκαθάρισαν δρχ. 333

Την ίδιαν χρονολογίαν εφτιάσαμε νέον υδροπρίονι και έλαβον δρχ.160
2293

1891. Εργάσθην εις Πενταυλούς εις Μαρίτσα με Ιωσήφ Ευαγγελίου
και Δ. Ευαγγελίου και έλαβον δρχ. 1750

1892. Εις τον ίδιον υδροπρίονι εργάσθην και έλαβον δρχ. 1100

1892. Από μεινεμένα άσκιστα κούτσουρα εργάσθην και έλαβον δρχ. 400

1893 Έκαμα εταιρείαν με ιατρόν Κομηνόν, εργάσθην και έλαβον δρχ. 600

1894. Με τον ίδιον εργάσθην και έλαβον δρχ. 900

1895. Επήγα εις Βαμβακού με ημεροδούλι 10 την ημέρα δρχ. 340

1896. Εργάσθην εις Ιωάννην Σολωμόν μήνας δύο και επήρα δρχ. 200
7.583

1897. Εργάσθημεν με χεροπρίονο με τον Λουκάν και με τον πατέρα μου και
ανέλαβον μόνος μου!!

Τα έσοδα και έξοδα = Βασίλειος Σ. Χριστόπουλος.
 1898. Εργάστημεν εις πριόνι Μπολιάνα και έλαβονδρχ. 1600
 1899. Εργάστημεν και έλαβαμεν με τον αδελφόν μου μισθόν ίσια προς ίσια.

1880	Όσα χρίμαλαίχω δώσει εις τή Παράρσιον Ασο Αρχή Γ'ος		
Καυλίων 18	Έργαστήμον Ασο ιδιόθεν		
	Έργαστη εις Καρανά εις τή Διοικησιμ Μιχαήλ Θηρι/Καροσίον		
1881	Έσοδα εις Καρανά τα δι' Έξοδα Καλέβαρου Α' Διός μου Μιχαήλ =		
1882	Έργαστη εις υδροσφιόν Καστανιά Θηρι/Καροσίον	100,00	
1883	Έργαστη εις υδροσφιόν Βαλινάρι μινωδι Κήκλος	150	
1884	Έργαστη , , Διοικησιμ Καραβάνου	150	
1885	Έργαστη εις τήν υδία , ,	200	
1886	, , εις τήν υδία	200	
1887	πριόν 1888	Έργαστη εις Αγιός Αναργύρου πριόν 40	400
1889	Έργαστη εις Βεκογιάν σπιθροσίον	600	
1890	Έργαστη εις Πενταγυριών υδία και υδροσφιόν υδία	1800	
	Διοικησιμ και τήν υδία υδία υδία	333	
	υδία υδία υδία υδία	160	
1891	Έργαστη εις Πενταγυριών εις Καρανά μινωδι υδία	2293	
	υδία και τήν υδία και τήν υδία	1.750	
1892	εις τήν υδία υδροσφιόν εργασιμ και εργασιμ	1100	
1892	Ασολιμινωδι Αποσολα και υδροσφιόν εργασιμ	400	
1893	Ευαγγελιστιαν μινωδι Καρανά Έργαστη	600	
1894	εις τήν υδία Έργαστη και εργασιμ	900	
1895	Έσοδα εις Βαμβακον μινωδι υδία 10/μινωδι	340	
1896	Έργαστη εις Καρανά υδία και υδία	200	
1897	Έργαστη μινωδι υδία υδία υδία	7.583	
	Καρανά υδία και Αγιός Αναργύρου		
	τα Έσοδα και Έξοδα - Βασίλειος Σ. Χριστόπουλος		
1898	εργαστη εις πριόν Μπολιάνα και εργασιμ	1600	
1899	εργαστη και εργασιμ με τον αδελφόν μου μισθόν	ίσια προς ίσια	

Δημήτρη Θ. Κατσουλάκου

Το κοινοτικό πηγάδι στα Κατσουλαίικα

Η φωτογραφία¹ αυτή του 1963(;) δείχνει το κοινοτικό πηγάδι στα Κατσουλαίικα με τον γύρω χώρο του. Στο πίσω μέρος της φωτογραφίας φαίνεται το σπίτι της οικογένειας Σωκράτη Βαφάκου. Στη φωτογραφία εικονίζεται από αριστερά προς τα δεξιά όπως κοιτάμε: Αντώνης Πολύδωρος του, Γιάννης Βατικιώτης του Σωτήρη, Σωτήρης Βατικιώτης του Πέτρου, Αρτέμης Παναγιωτόπουλος του Χρήστου, Χρήστος Παναγιωτόπουλος του Αρτέμη, Ευαγγελία Γιαννακάκου σύζυγος Ηλία (εντός του αυτοκινήτου), Γιάννης Βατικιώτης του Πέτρου (πίσω από το αυτοκίνητο). Το αυτοκίνητο ήταν του Ηλία Γιαννακάκου του Χρήστου.

Τα πηγάδια αποτελούσαν το πιο βασικό στοιχείο της ζωής των ανθρώπων. Από εκεί έπαιρναν οι άνθρωποι νερό για να καλύψουν τις ανάγκες τους. Αυτό σημαίνει ότι οι άνθρωποι πηγαινοέρχονταν κάθε μέρα αρκετές φορές στο σημείο αυτό και συχνά συναντιόντουσαν και πιάνανε την κουβέντα. Ως εκ τούτου τα πηγάδια λειτουργούσαν και ως σημεία κοινωνικής συναναστροφής.

Με την εγκατάσταση του δικτύου ύδρευσης η χρήση των πηγαδιών εγκαταλείφθηκε. Πολλά από αυτά σκεπάστηκαν. Κάποτε, όχι πολλά, έχουν παραμείνει όπως ήταν και αποτελούν μνημεία της ιστορίας του τόπου μας.

¹ Η φωτογραφία παραχωρήθηκε προς δημοσίευση από τον Σωτήρη (Sam) Βατικιώτη του Ιωάννη.

Το κοινοτικό πηγάδι στα Κατσουλαίικα στα τέλη της δεκαετίας του 1970 ή στις αρχές της δεκαετίας του 1980 είχε την ίδια τύχη με τα περισσότερα πηγάδια της περιοχής μας. Το υπέργειο τμήμα του γκρεμίστηκε και μετά έπεσε πλάκα τσιμέντου.

Μία καλή σκέψη είναι κάποια από αυτά τα πηγάδια, καθώς δεν έχουν μπαζωθεί, να τα αποκαλύψουμε, να ξηλώσουμε το τσιμέντο που τα σκέπασε και να τα αποκαταστήσουμε στην προγενέστερη κατάστασή τους, καθιστώντας τα και πάλι μνημεία της τοπικής μας ιστορίας. Για αρκετά από αυτά έχουμε φωτογραφίες, οπότε ξέρουμε ακριβώς το πώς ήταν.

Παναγιώτη Δ. Χριστοφιλάκου
Η φούστα αλεξίπτωτο!

Στα χωριά μας, όλο και έχουμε ακούσει για διάφορα περίεργα και απίστευτα περιστατικά, που έγιναν από «ωραίους» ανθρώπους και μας προξένησαν το γέλιο και τον θαυμασμό. Αυτό όμως που ακολουθεί είναι απ' τ' άγραφα!!!

Βρισκόμαστε λοιπόν γύρω στο 1901-2, όπου αρχίζει η κατασκευή του νέου μεγαλοπρεπούς ναού του πολιούχου μας Αγίου Γεωργίου, αφού πρώτα κατεδαφίστηκε ο παλαιός γραφικός ναΐσκος του αγίου, που βρισκόταν περίπου στο ίδιο σημείο. Ο ναός αυτός έπρεπε να κατεδαφιστεί, καθώς τότε περνούσε δίπλα του με δυσκολία ο μικρός παλιός χωμάτινος δρόμος (ο ναός ήταν λίγο πιο έξω από τον σημερινό) και λέγεται πως τα κάρρα έβρισκαν στην κόγχη του ιερού. Και καθώς με τα χρόνια το χωριό όλο και μεγάλωνε, έπρεπε να κατασκευαστεί ένας μεγάλος ναός για να καλύψει τις ανάγκες του χωριού. Του παλαιού ναού αυτού δεν γνωρίζουμε το έτος κατασκευής. Λέγεται πως είχε καμπαναριό όμοιο με εκείνο του παλαιού ναού της Παναγίας στην Παλαιοπαναγιά. Τουλάχιστον το καμπαναριό έπρεπε να είχε διασωθεί.

Για την κατασκευή του ναού εργάστηκαν αφιλοκερδώς πολλοί Ανωγειάτες, θυσιάζοντας προσωπικό χρόνο, κόπο, αλλά και την σωματική τους ακεραιότητα... Μια μέρα, λοιπόν, λέγεται πως η θεια-Βούλα Μιχαλακάκου, μοδίστρα στο επάγγελμα, ανέβηκε στη σκεπή του ναού για να βοηθήσει και αυτή στην τοποθέτηση των κεραμιδιών. Να σημειωθεί ότι ανεξαρτήτως ηλικίας και φύλου οι Ανωγειάτες βοήθησαν στον Αϊ Γιώργη. Ανέβηκε λοιπόν με τα καλά της, θα λέγαμε, με μια φαρδιά φούστα σαν τουαλέτα βασιλική. Ενώ, περπατούσε στην άκρη της σκεπής, ξαφνικά παραπατά, γλιστρά και πέφτει. Αρχίζει να φωνάζει πανικόβλητη και, ώσπου να καταλάβουν οι της σκεπής τι συνέβη, τη βλέπουν στο έδαφος. Τρόμαξαν. Φοβήθηκαν μέχρι το κόκκαλο. Κατεβαίνουν όλοι τρέχοντας νομίζοντας το χειρότερο.

Όμως, ω του θαύματος! Η θεια-Βούλα ήταν σώα και αβλαβής! Δεν μπορούσε κανείς να πιστέψει πώς σώθηκε πέφτοντας από ένα τέτοιο ύψος. Τι είχε συμβεί... Σαν σκηνή βγαλμένη από ταινία, η φούστα έγινε ... αλεξίπτωτο!!! Ο αέρας μήκε στη φαρδιά φούστα της θεια-Βούλας και την έσωσε από την πτώση. Σώθηκε από θαύμα.

Όσο και αν το γεγονός φαίνεται απίστευτο και απίθανο να συμβεί, συνέβη πράγματι ... τότε μια καθημερινή μέρα στο χωριό!

Ιωάννη Γ. Παρηγόρη
Η μουριά

Η μουριά είναι ένα δέντρο που φύτευται σε αφθονία στην περιοχή μας. Με τα μουρόφυλλα ταΐζανε κυρίως τους μεταξοσκώληκες που εκτρέφανε σχεδόν όλα τα σπίτια στο χωριό. Σημαντικό οικονομικό βοήθημα στην οικιακή οικονομία. Αργότερα με την εγκατάλειψη της εκτροφής του μεταξοσκώληκα, τα φύλλα έγιναν αποκλειστικά τροφή για τις γίδες και τα πρόβατα, που είχε η κάθε οικογένεια στο παχνί της. Χαρακτηριστικές εικόνες από τα παιδικά μου χρόνια την δεκαετία του '60 συγχωριανών μου, αλλά και των γονιών μου, να μεταφέρουν ζαλωμένοι για τα ζωντανά τους δεμάτια μουρόφυλλα.

Στο πατρικό μου σπίτι στην αυλή υπάρχει μια μουριά που πάντα με εντυπωσίαζε με το μέγεθός της και την ομορφιά της. Ο πατέρας μου την θυμόταν να υπάρχει, μικρή βέβαια, όταν αγόρασε ο παππούς μου το 1920 το σπίτι μας από τον Γενεράλη. Εγώ την θυμάμαι από μικρός σαν μεγάλο δέντρο, σημείο αναφοράς για την οικογένειά μας και την γειτονιά. Το καλοκαίρι μάς δίνει ακόμη την σκιά μας και, όταν φθινοπωριάσει, τα φύλλα της ταΐζουν τα ζώα της γειτονιάς μας. Έχοντας γυρίσει σχεδόν όλη την Ελλάδα δεν έχω συναντήσει μεγαλύτερη μουριά. Η διάμετρός του κορμού της σήμερα είναι 4,5 μέτρα. Η ηλικία της είναι λίγο πάνω από τα 100 χρόνια και ακόμη είναι υγιέστατη. Ίσως θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί και ως αξιοθέατο στους επισκέπτες του χωριού μας.

Τάσου Δ. Βολπή
Η δεκαοχτούρα

Στη Μαριγούλα στάθηκε σκληρή και άπονη η ζωή. Δε γνώρισε πατέρα. Νήπιο ήταν όταν χήρεψε η μάνα της. Πώς να σταθεί μια φτωχή, ανήμπορη και έρημη μάνα σ' ένα παιδί με τόσες ανάγκες; Κι έκανε την καρδιά της πέτρα. Στην ανημπόρια της δέχτηκε για σύντροφο άνθρωπο που αποδείχτηκε αδιάφορος και ανεπρόκοπος. Τη δουλειά τη θεωρούσε αγγαρεία. Κι όσα εξοικονομούσε, αδιάφορος και απερίσκεπτος ως ήταν, τα έχανε στα χαρτιά και το πιοτί, που του είχε γίνει πάθος.

Και να μην έφτανε αυτό! Ήλθε και νέα απρόσμενη δυστυχία. Στα δώδεκα χρόνια της, έμεινε πεντάρφανη η Μαριγούλα. Μπορεί να μην την κακομεταχειριζόταν ο πατριός της, μα η αδιαφορία του για το ορφανό πλήγωνε το κορίτσι. Μαριγώ, είναι ώρα να δουλέψεις κι εσύ, είσαι αρκετά μεγάλη. Έχεις μία ευκαιρία. Μεγαλοκυρά, στο Μεγάλο χωριό, χρειάζεται ένα κορίτσι. Εκεί θα σε στείλω, της είπε μια μέρα. Θα μπεις στη δούλεψή της. Θα περνάς καλά!

Και βρέθηκε η Μαριγούλα στα ξένα χέρια. Να υπηρετεί μια κυρά σκληρή και κακότροπη, πραγματική μέγαιρα. Κακόψυχη και απάνθρωπη για όλους. Στους εργάτες στα κτήματά της, σωστός κέρβερρος, φερόταν τυραννικά. Ο περίγυρός της, που γνώριζε τη σκληράδα της δεν την ονομάτιζε με το δικό της όνομα. Η Φρόσω Χονδρογιάνναινα, αναφερόταν απ' όλους με το ευρηματικό παρόνομα... Τσακάλω!

Το τι υπέφερε η άτυχη Μαριγούλα δεν περιγράφεται. Πετάριζε η ψυχούλα της κάθε που αναίτια τη βασάνιζε και την κακοποιούσε σαδιστικά. Οι στριγγλιές της τρώμαζαν το κορίτσι και τρομοκρατημένο τα έχανε ολωσδιόλου. Παιδιά δικά της δεν έκανε. Δεν ένωσε έτσι μέσα της το σκίρτημα της μητρότητας. Και υπέφερε το άτυχο κορίτσι τα πάνδεινα. Και κτυπούσε να σπάσει η καρδούλα της, κάθε που αναίτια τη βασάνιζε χωρίς αφορμή. Έλα εδώ... μωρή! Και την άρπαξε από την κοτσίδα και την έσερνε τραβώντας την στο πάτωμα. Τι λεκές είναι αυτός; Γιατί δεν καθάρισες τις βρομιές σου; Αμίλητη η Μαριγούλα έσκυβε κι έτριβε για να βγάλει τον λεκέ χωρίς διαμαρτυρία. Αχνα δεν τολμούσε να βγάλει. Να δικαιολογηθεί; Προς τι;

Σήκω, απρόκοφτη, δεν βλέπεις πως φώτισε η μέρα; Πιάσε να ζυμώσεις και να ψήσεις τα ψωμιά για τους εργάτες. Και η δύστυχη Μαριγούλα αγόγγυστα, ζύμωσε, έπλασε τα ψωμιά και τα φούρнисε στον καλά πυρωμένο φούρνο που ετοίμασε μόνη της. Τα ξεφούρнисε και τ' αράδιασε στον μεγάλο σοφρά. Τα μέτρησε. Δεκαοχτώ. Τα ξαναμέτρησε και πάλι δεκαοχτώ. Ήλθε η κυρά. Άρχισε το μέτρημα. Ένα... δύο... τρία... δεκαοχτώ. Δεκαοχτώ ε! Θα σου δείξω εγώ τώρα. Και ξεκίνησε το νέο μαρτύριό της. Βρισιές, κλωτσιές, τράβηγμα της κοτσίδας να την ξεριζώσει. Τι το 'κανες, μωρή, το καρβέλι που λείπει; Τα ψωμιά ήταν δεκαεννιά. Όχι, κυρά, δεκαοχτώ ήταν. Τα μέτρησα δύο φορές, τόλμησε να διαμαρτυρηθεί η Μαριγούλα. Ωστε δεκαοχτώ, ε! Και δωσ' της ξύλο και μαλλιοτράβηγμα.

Σε κακό χάλι το κορίτσι, μαυρισμένο, ξεμαλλιασμένο, ανήμπορο να σταθεί στα πόδια του, ξέφυγε και κάθισε παράμερα στη γωνιά. Τα δάκρυα λερά αυλάκωναν τα ρουφηγμένα μάγουλά της με το κορμάκι της να τρέμει με συσπάσεις. Πήγε και κάθισε κοντά στο ανοιχτό παραθύρι. Το λυπημένο βλέμμα της ξάνοιξε στα πουλιά που τα έβλεπε να φτερακίζουν αμέριμνα και να κελαηδούν χαρούμενα. Και τα δάκρυα της έτρεχαν ποτάμι. Τα μάτια θάμπωσαν. Δεν τα διέκρινε πια. Θε μου, γλίτωσέ με. Κάνε

με να πετάξω, να φύγω από 'δω, να γλιτώσω από τα μαρτύρια που τραβώ. Και εισακούστηκε το παρακάλιο εκείνο.

Πέταξε μεταμορφωμένη σε πουλί από το ανοικτό παραθύρι. Πουλί ίδιο με την τριγόνα. Στο λαιμό, η αλυσιδίτσα που της φόρεσε η μάνα μωρό που ήταν, έγινε ένα μαύρο γιορντάνι τώρα.

Από τότε, όπου σταθεί, δεν κελαηδεί σαν τ' άλλα πουλιά. Κουβαλά τα παλιά της βάσανα. Η φωνή της βραχνή, μοιάζει με θρήνο, σαν σπαστός λυγμός. Δεν έχει καμιά σχέση με τη λαλιά των άλλων πουλιών. Μόνο που κουνάει ρυθμικά κεφάλι και σώμα. Πάνω κάτω, πάνω κάτω και ταυτόχρονα βραχνά ακούγεται – λες ανθρώπινη φωνή – το παράπονό της: Δεκαχτώ, δεκαχτώ, δεκαχτώ!

Ο λαός μας γνωρίζει από πόνο! Της έδωσε το όνομα: Δεκαοχτούρα. Κι όσο την ακούς να το διαλαλεί μονότονα, τόσο σου θυμίζει τα βάσανα και τον πόνο της. Ποτέ κυνηγός δεν σήκωσε τουφέκι κατά πάνω της. Τον συγκινεί το πονεμένο λάλημα. Δεκαχτώ, δεκαχτώ, δεκαχτώ.

Παναγιώτη Γ. Καμίτση
Το «μωρό» της Ποταμιάς

Έτσι λέω το πλατανάκι που μεγαλώνει στην πλατεία της Ποταμιάς. Η ιστορία του ξεκίνησε από το καφενείο του Τζαβέλα επί Μένιου Πουλάκου. Ένα μεσημέρι, ερχόμενος από Αθήνα και θέλοντας να κάνω τον εξυπνάκια, του λέω: Ξέρεις, Μένιο, ότι σε κάθε χωριό στην πλατεία βάζουν ένα πλατάνι σαν σημείο αναφοράς, δηλώνοντας το κέντρο. Και σαν αιώνιο μάρτυρα των γεγονότων... Ο Μένιος με κοίταξε έντονα με ένα βλέμμα άγριου αρπακτικού, που όμως πρόδιδε ένα γρήγορο και κοφτερό μυαλό: Ρε Τζαβελάκο, σαν να έχεις δίκιο, κατέληξε.

Την άλλη χρονιά που ήρθα στην Ποταμιά είχε φυτέψει και μεγαλώσει μια λεύκα!! Δεν έβαλα πλατάνι γιατί δεν αναπτύσσεται γρήγορα, έτσι μου είπε, όταν τον ρώτησα. Θα είχε τους λόγους του, σκέφτηκα.

Η ζωή της λεύκας δεν ήταν για πολύ. Αρρώστησε και στη θέση της βάλανε ένα πλατανάκι. Το δεύτερο όμως ρίζωσε. Ερχόταν τότε ο Βασίλης Παναγάκος (πρόεδρος) κάθε πρωί και όλο κάτι του έκανε. Δεν ξέρω, του μίλαγε, το χάιδευε. Τότε ήταν που το ονόμασα «το μωρό της πλατείας». Τώρα κάθε πρωί βγαίνω στο παράθυρο και το καμαρώνω. Αναπτύσσεται και κάθε χρόνο γίνεται ομορφότερο.

Ένα πρωινό, μόλις χάραξε, βγήκα στο μπαλκόνι μου και άναψα ένα τσιγάρο. Ξαφνικά το μωρό άρχισε να μιλάει!! Πάει τρελλάθηκα, σκέφτηκα. Δεν τρελλάθηκες, λέει, ξεχνάς ότι ήμουν αδελφή των γιγάντων Αλωάδων και κόρη του Ποσειδώνα προτού μεταμορφωθώ σε πλατάνι. Το ξέρεις ότι στον ίσκιο μου συνεδρίαζαν οι κλέφτες και οι αρματολοί. Κρεμούσαν τα καριοφίλια τους μετά και το ρίχνανε στο χορό. Τώρα εσείς στον ίσκιο μου βάζετε αυτοκίνητα ή που με έχετε μπερδέψει με χριστουγεννιάτικο δέντρο. Εγώ, μωρέ, έχω πολλές εμπειρίες παρελθόντος, στέκομαι εδώ ακλόνητο δηλώνοντας ηθική και ανωτερότητα. Δεν μιλάς; Γιατί δεν μιλάς; Δεν ξέρω τι να πω, μουρμούρισα και μπήκα μέσα.

Βιβή Ξ. Κωτσιοπούλου
Οι ENCARDIA στο Ξηροκάμπι

Στο πλαίσιο των θερινών εκδηλώσεων «Κάλεσμα στον Ταΰγετο» ο Πολιτιστικός Σύλλογος Ξηροκαμπίου πραγματοποίησε μουσικοχορευτική παράσταση με τους ENCARDIA στο αμφιθέατρο του χωριού.

Οι ENCARDIA είναι ένα συγκρότημα παραδοσιακής μουσικής της νότιας Ιταλίας, με ταραντέλες, ερωτικού και κοινωνικού περιεχομένου τραγούδια. Μέχρι τώρα έχουν πραγματοποιήσει περισσότερες από τριακόσιες εμφανίσεις σε Ελλάδα, Ιταλία, Γαλλία, Κύπρο, Αλγερία κ.α. Οι δίσκοι τους έχουν αποσπάσει τις καλλίτερες κριτικές. Έχουν συνεργαστεί δισκογραφικά με σημαντικούς εκπροσώπους της Κάτω Ιταλίας G. Anartaggiato, R. Ucci. E. Pagliano, Sctentino κ.α. Τον Αύγουστο του 2008 παρουσιάστηκαν μαζί με τον βετεράνο G. Anartaggiato στο κορυφαίο και μοναδικό στο είδος του φεστιβάλ «La note della taranta» στην Ιταλία παρουσία εκατόν είκοσι χιλιάδων θεατών! Οι ENCARDIA τραγουδούν στα «γκρεκάνικα» και σε άλλες πέντε διαλέκτους.

Ιδιαίτερα τιμητική ήταν η συμμετοχή της χορωδίας του ΚΑΠΗ Ξηροκαμπίου που ιδρύθηκε το 2018. Αποτελείται περίπου από εικοσιπέντε χορωδούς μέλη του ΚΑΠΗ καθώς και εθελοντές χορωδούς και μουσικούς. Μαέστρος της χορωδίας είναι η καθηγήτρια μουσικής κα Κατερίνα Πάτσιου. Η χορωδία έχει συμμετάσχει σε εκδηλώσεις όπως: στη Δεύτερη και την Τρίτη Συνάντηση Παραδοσιακής Μουσικής στο Πνευματικό Κέντρο Σπάρτης και στην Πρώτη Συνάντηση Χορωδιών στο Συνεδριακό Κέντρο Θεσσαλίας, καλεσμένη του Συλλόγου Διάδοσης Παραδοσιακής Μουσικής «ΙΩΝΙΑ».

Τη Κυριακή 28/7/2019 πριν από τη συναυλία πραγματοποιήθηκε το εργαστήριο παραδοσιακών χορών νότιας Ιταλίας-Ταραντέλα. Η αράχνη λέγεται ταραντούλα και ο χορός Ταραντέλα. Στην περιοχή του Τάραντα της Απουλίας, σύμφωνα με τον μύθο, το στίγμα από το πέρασμα της τοπικής αράχνης Ταραντούλα ήταν εξαιρετικά δηλητηριώδες και οδηγούσε το θύμα σε υστερική κατάσταση, που ονομαζόταν «Ταραντισμός». Οι γιατροί της εποχής, για να σταματήσουν την υστερία, συνιστούσαν μουσική. Η μουσική έπρεπε να είναι διαφορετικού ρυθμού, ξέφρενη και ταχύτατη. Μια επιστημονική εξήγηση σε αυτήν τη δοξασία είναι ο ξέφρενος χορός και η επιτάχυνση των κτύπων της καρδιάς, που προκαλούν την έντονη εφίδρωση και την απελευθέρωση των ενδορφινών, με αποτέλεσμα να αποβάλλεται έτσι το δηλητήριο και να ανακουφίζεται ο ασθενής. Το βράδυ της ίδιας ημέρας έγινε η πολύ όμορφη εκδήλωση – συναυλία με τον κόσμο να συμμετέχει τόσο έντονα που η σκηνή γέμισε από πλήθος κόσμου να χορεύει παρέα με την εξαίρετη χορεύτρια Γιάννα Χαμαλέλη... «Ταραντέλα». Οι ENCARDIA πέρα από τη μουσική και το τραγούδι διαθέτουν και μία μοναδική σχέση με το κοινό και αυτό φάνηκε στη συναυλία! Πράγματι τα συναισθήματα ήταν υπέροχα και το αποτέλεσμα συγκινητικό.

Οι εξαιρέτοι μουσικοί ήταν:

Κώστας Κωνσταντάτος: κρουστά, μαντολίνο, βιολί, τραγούδι

Βαγγέλης Παπαγεωργίου: ακορντεόν, φουσαρμόνικα, τραγούδι

Μιχάλη Κονταξάκης: Κιθάρα, τραγούδι

Ναταλία Κωτσένη: τραγούδι

Δημήτρης Τσεκούρας: κοντραμπάσο, τραγούδι

Γιάννα Χαμαλέλη: χορός

Τη Δευτέρα 29/7/2019 έκλεισε το διήμερο σεμινάριο με το εργαστήριο πολυφωνικού τραγουδιού νότιας Ιταλίας.

Κλείνοντας, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε το Νομικό Πρόσωπο Πολιτισμού και Περιβάλλοντος για τη στήριξη της εκδήλωσης. Παράλειψη θα ήταν να μην αναφερθούμε στον Πολιτιστικό Σύλλογο Ξηροκαμπίου, που μας έδωσε τη δυνατότητα να «συναντηθούμε» με τους ENCARDIA. Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ στον κόσμο που μας τίμησε με την παρουσία του.

Εκ της Φάριδος
Μακροζωία

Στις 30 Δεκεμβρίου 2018 η Ελένη Μασούρα του Κώστα από την Ποταμιά συμπλήρωσε το εκατοστό έτος της ηλικίας της. Γεννήθηκε στην Ποταμιά το 1918. Σήμερα ζει στο Τορόντο. Παντρεύτηκε τον Χρήστο Κονίδη του Γεωργίου από την Κουμουστά. Απέκτησαν πέντε παιδιά, τον Γιώργο, τον Ηλία, Δημήτρη, την Ευθυμία και τη Δέσποινα, οκτώ εγγόνια και έξι δισέγγονα.

Παναγιώτη Χ. Στούμπου (†)
Δύο μαρτυράνε, ένανε τότε κρεμάνε

Ο συντοπίτης μας Παναγιώτης Χ. Στούμπος (1929-1995) είχε λογοτεχνικό ταλέντο. Μεγάλο μέρος από τις σημειώσεις του έχει εκδοθεί. Το παρακάτω κείμενο είναι από τα ανέκδοτα χειρόγραφα του και βρίσκεται στο αρχείο του περιοδικού.

Κάλλιο, λένε οι δικαστικοί, ν' απαλλάξουμε έναν ένοχο παρά να δικάσουμε έναν αθώο. Και όμως πολλοί ένοχοι έχουνε απαλλαγεί, αλλά και πολλοί αθώοι καταδικαστεί. Γιατί; Γιατί υπάρχουνε πάντοτε άνθρωποι έτοιμοι να δικάσουνε π.χ. άντρες μεγάλους όπως τον Κολοκοτρώνη κι όλους σχεδόν τους αγωνιστές του '21. Πώς να μην υπάρχουνε πια να δικάσουνε και μικρούς; Κάτι τέτοια θα δούμε στις παρακάτω σειρές. Πριν από εκατό-εκατόν πέντε χρόνια στο Ξηροκάμπι ήτανε κάποιος νέος που τηραμούς δεν είχενε. «Σαν τη μαρμαροκολώνα στέκειες μες την εκκλησιά και μαραίνεις και τρελλαινεις του μανάδω τα παιδιά». Τούτο το τραγούδι λέγανε τότες στους σταυρωμένους νέους και νέες που ξεχωρίζανε. Αυτό λέγανε και στον Αποστόλη Σκουργιώτη που ήτανε αδελφός στους παππούδες του Τσιγαλαίωνα και του μακαρίτη του Αριστείδη Σκουργιώτη. Οι νέες, που τότες ζηλεύανε και τους λήσταρχους, πώς να μην ζηλεύουνε και τον Σκουργιώτη; Όλες οι υποψήφιες χάσκανε ποια να τον πρωτοπάρει, μα κείνος είχενε κάποια ηλικιωμένη που τη λέγανε Πάταινα. Έμπαινε με το θάρρος στο σπίτι της, πέρανε τον καιρό του, αλλά κι από την άλλη μεριά τα είχενε φτιάξει και με κάποια Προκοπιδίτσα πεντάμορφη και σχεδίαζε να την παντρευτεί. Αλλά όσο και να όντιζαν τα νιάτα, οι οικογένειές τους δεν ήτανε οϊντινισμένες. Ο Σκουργιώτης ήτανε κουβεντιασμένος οτ' έμπαινε σε κλεψιές που τότενες λίγο-πολύ όλοι οι νέοι κάτι εγγίζανε, ενώ μέχρι σήμερα ακούμε πως η Κρήτη μαστίζεται από ζωοκλέφτες. Η οικογένεια του κοριτσιού είχενε περάσει κιόλας στην άρχουσα τάξη. Είχενε βγάλει δάσκαλο, ήταν νομοταγής, γι' αυτό ο Δήμαρχος που διόριζε με το χέρι του τους αγροφύλακες κι αστυνομικούς είχενε διορίσει αστυνόμο τον Προκοπίδη, πατέρα, κάνε αδελφό, του κοριτσιού. Το λαϊκό σύνταγμα, οι παροιμίες, λέγανε: «τον

όμοιο σου συμπέθερο, τον κάλλιο σου κουμπάρο». Πώς λοιπόν οι σοίλιτες να κατεβαίνανε χαμηλότερα και να κάμουνε γαμπρό τους τον ακουσμένονε κλέφτη;

Όταν τους γύρεψε την κοπέλα τους, όχι του είπανε παστρικά. Κι ο Σκουργιώτης στα κρυφά έσμιγε με την κόρη τους και ρίγνανε σκέδια για να κλεφτούνε· όμως κι' αυτό δεν ξέφυγε από τα αστυνομικά μάτια· κι όσο να διαβάσει η αλεπού τα φερμάνια της, πήγανε αλλού τα τομάρια της.

Σκέδια ρίξανε κι οι Προκοπιδαίοι, και μάλιστα αστυνομικά, ύπουλα και διαβολεμένα. Σαν αφού αργήσανε τις νύχτες στην αγορά του Ξηροκαμπίου σαν αστυνόμοι που ήτανε, από κάποιο εμπορικό κλέψαν οι ίδιοι κάποιο πακέτο νέμα κι άλλες ψιλολογίες. Την αυγή σκόρπισε στο χωριό η κουβέντα πως κλέφτηκε το τάδε εμπορικό κι η αστυνομία έκανε ανακρίσεις σε τάχα υπόπτους, ενώ στην ουσία καιροφύλαγε το Σκουργιώτη. Κι όταν ο άνθρωπος με τη μάνα του πήγανε κάποια ημέρα στη Σπάρτη για δουλειές τους, με διαβολικό τρόπο μέρα μεσημέρι ανοίξανε το σκουργιωταίικο σπίτι και χώσαν στις αστράχες τα κλεψιμαίικα, δίχως να τους ιδεί μήτε πουλί.

Όταν οι άνθρωποι γυρίσανε από τη δουλειά τους, μπούκαρε η αστυνομία στο σπίτι, έκαμε έρευνα· βρήκε τα κλεψιμαίικα κι άρπαξε το Σκουργιώτη, τον προφυλάκισε· βγήκε η δίκη κι όσο κι αν φώναζε τ' άτυχο παλικάρι: «είμαι αθώος, είμαι αθώος», κανείς δεν τον πίστεψε. Δικάστηκε σε πολύμηνη φυλακή. Λεφτά για τέτοιες ποινές δεν υπήρχανε κι έτσι οι καταδικασμένοι μπαίνανε φυλακή και με κίνδυνο της υγείας τους· γιατί από εκεί μέσα οι περισσότεροι βγαίνανε με χτικιό. Ο Σκουργιώτης το πήρε βαριά το άδικο. Του λέγανε οι βαρupoινίτες να μην σιχλετίζεται. Στα μισά της ποινής του του κόλλησε τ' αγιάτρευτο θεριό κι όταν απόγινε, οι φύλακες τον αμπολήκανε.

Οι Προκοπιδαίοι τρίβανε τα χέρια τους από χαρά. Μ' ένα σμπάρο είχανε πετύχει δυο στόχους· ένανε π' απαλλαγούντανε μια και καλή από τον καύκο της αδελφής τους κι άλλονε που πήρανε επαίνους για τάχα ενεργητικοί στη δούλεψή τους. Όταν το παλικάρι κατάλαβε ότι πλησίαζε το τέλος του, ζήτησε και του πήγανε τον παπά να κοινωνήσει· κι εκεί τον ακούσανε οι δικοί του που ξεμολογήθηκε στον παπά, χωρίς κανείς να του το ζητήσει. «Παπά», του είπε με σβησμένη φωνή: «όγοια πέτρα να σήκωνες ποκάτω θα μ' ηύρισκες. Σε τούτο εδώ ήμουνα αθώος. Δεν μπόρεσα όμως να νταποδείξω στους δικαστές, γιατί δυο μαρτυράνε, ένανε τότε κρεμάνε. Και μου το κάμανε αυτό, παπά, του συνέχιζε, γιατί δε με θέλανε, γιατί δεν ήμουνα καλός τάχας στην κοινωνία, γιατί έκλεβα. Εκείνοι που 'με σκοτώσανε ύπουλα, παπά, είναι καλοί; Στο νόμο δε θα δώκουνε λόγο, θα δώκουνε κάνε στο Θεό; «Καλό μου παιδί», του είπε ο παπάς, «να 'είσαι σίγουρος πως ο Θεός αργητής είναι, λησμονητής δεν είναι. Μια μέρα των ημερών η φαμελιά τους θα ξακληρίσει· η αμαρτία γεννάει θάνατο». Ετούτα του είπε ο παπάς και τον κοινωνήσε.

Ύστερα από μέρες ο πρώτος μορφονιός του Ξηροκαμπίου ταξίδευε για κείνους τους κόσμους που δεν έχουνε ύπουλους ψευτομάρτυρες κι ευκολόπιστους δικαστές.

Αυτά μολόγαγε η Παναγού η Στούμπαινα, το γένος Γιάννη Ψυλλάκου, που τον είχενε πρώτο της ξάδερφο· η μάνα του κι ο πατέρας της αδέρφια και τον έκλαιγε όσο ζούσε.

Τα νέα μας

Ξηροκάμπι

Γάμος: Η Γιούλα Λαμπροπούλου του Αλέξανδρου παντρεύτηκε τον Χρήστο Κουτσομπό του Κωνσταντίνου.

Γεννήσεις: Το ζεύγος Γεωργίου Φωτάκου του Βασιλείου και Σταυρούλας Χρυσικού του Βασιλείου απέκτησε αγόρι. Το ζεύγος Εμμανουήλ Παινέση του Αναστασίου και Αλεξάνδρας-Ιονέλα Κιρίλα του Μαριάν απέκτησε αγόρι. Το ζεύγος Γεωργίου Τσουμάκου του Παναγιώτη και Ευγενίας Καπονικολού του Δημητρίου απέκτησε κορίτσι.

Θάνατοι: Απεβίωσαν: Παναγιώτα Παιδακάκη χήρα Νικολάου ετών 91, Σταυρούλα Δριμπέλα-Ξηροπόδη χήρα Γεωργίου ετών 91, Τζιαμπρούνο Φερρέτι του Ντάριο ετών 82, Ηλίας Μανδραπήλιας του Δημητρίου ετών 88, Μαρία Πουλακάκου χήρα Σταύρου ετών 87, Αγαθή Ρηγάκου χήρα Σταύρου ετών 86, Νικόλαος Βουραζέλης του Βασιλείου ετών 71, Σταυρούλα (Βίλη) Καργάκου χήρα

Γεωργίου ετών 93, Άννα Κριτσιμηλιού χήρα Χαριλάου ετών 93, Λυκούργος Χριστόπουλος του Περικλή ετών 76 (Καναδάς), Γεωργία Μαρτίνη χήρα Ιωάννη ετών 102, Ιφιγένεια Στρατάκου χήρα Γεωργίου ετών 91, Μαρία Κονίδη-Κυριακούλια του Ηλία ετών 49, Αλκίνοος (Αλκης) Παπαδάκος του Παναγιώτη ετών 87 (ΗΠΑ).

Παλαιοπαναγιά

Γάμοι: Η Μαρία Κουμουτσίδα του Δημητρίου παντρεύτηκε τον Παναγιώτη Κωνσταντάκη του Νικολάου. Η Σταυρούλα Ηλιοπούλου του Ιωάννη παντρεύτηκε τον Ευάγγελο Θωμόπουλο του Σταύρου. Η Χριστίνα Φουντούκη του Γεωργίου-Πέτρου παντρεύτηκε τον Μάριο Μαραγκό του Παναγιώτη.

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Δήμητρα Δογαντζή του Βασιλείου ετών 93, Ευαγγελία Μυλωνά του Γεωργίου ετών 84, Μαρία Αρνιώτη χήρα Γεωργίου ετών 78.

Ανώγεια

Γάμος: Η Αιμιλία Κοτταρά του Ηλία παντρεύτηκε τον Γεώργιο Τζιούμη του Θεοδώρου.

Θάνατος: Απεβίωσε ο Ηλίας Δαρβίρης του Ιωάννη ετών 62.

Λευκόχωμα

Θάνατος: Απεβίωσε η Βασιλική Μαυρομιχάλη χήρα Ηλία ετών 93.

Κυδωνιά

Θάνατος: Απεβίωσε η Δήμητρα Τσαγούρη χήρα Παναγιώτη ετών 91.

Ποταμιά

Γάμοι: Η Δανάη Παπαδάκου του Κυριάκου παντρεύτηκε τον Δημήτριο Γεωργόπουλο του Αντωνίου. Η Στρατηγούλα Τίγκου του Βασιλείου παντρεύτηκε τον Ηλία Παπαδάκο του Παναγιώτη.

Καμίνια

Γάμος: Η Νάντια – Χριστίνα Αλ Χοκείλ του Αμπντάλλα παντρεύτηκε τον Δημήτριο Κομνηνό του Παναγιώτη.

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Αριάδνη Αναστασιάκου χήρα Βασιλείου ετών 88, Παναγιώτα Βορβή του Σωτηρίου ετών 64, Σταυρούλα Τάγκα χήρα Γερασίμου ετών 90.

Παλιοχώρι

Γέννηση: Το ζεύγος Γεωργίου Αποστολάκου του Δημητρίου και Μαρίας Αλαφογιάννη του Νικήτα απέκτησε αγόρι.

Θάνατος: Απεβίωσε η Αικατερίνη Σταρόγιαννη χήρα Λεωνίδα ετών 105.

Γοράνοι

Θάνατος: Απεβίωσε η Ευγενία Κριτισμπλιού χήρα Λεωνίδα ετών 95.

Κουρτσούνα

Θάνατος: Απεβίωσε ο Γεώργιος Αλικάκος του Παναγιώτη ετών 98.

Βιβή Ξ. Κωτσιοτοπούλου

